

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa, Complectens Omnia Morum Præcepta, Et Principia Decisionis Omnium Conscientiæ Casuum, Suis Quæque Momentis Stabilita

Ad usum Parochorum, & Confessariorum

Continens Tractatus De Obligationibus Specialibus Certorum Statuum, De
Sacramentis In Genere, Et In Specie, Et De Censuris Et Irregularitatibus

Antoine, Paul-Gabriel

Ingolstadii, MDXXXIV.

VD18 90392167

Q. 1. Ad quid tenetur Judex, ut rectè judicet?

urn:nbn:de:hbz:466:1-41032

§. I.

De Judice.

Q. I. **A**D quid tenetur Judex, ut rectè judicet?

Resp. I. Judex (idem dic de Advocato, Medico, &c.) tenetur ex justitia habere scientiam sufficientem ad munus suum rectè obeundum: nam tenetur ex justitia rectè judicare. *Diligite justitiam, qui judicatis terram, Sap. I.* Ergo tenetur etiam ad ea quæ ad rectum judicium requiruntur, qualis est scientia legum, consuetudinum, &c. debet etiam habere constantiam ac virtutem ad hoc munus necessariam: alioqui se exponit periculo injustè judicandi. *Noli querere fieri judex, nisi valeas virtute irrumperè iniquitates: ne forte extimescas faciem potentis, & ponas scandalum in aequitate tua. Eccli. 7.*

Hinc 1. petens aut suscipiens officium Judicis sine sufficienti scientia & idoneitate, peccat mortaliter: nam voluntariè exponit se periculo malè judicandi, cum damno aliorum. 2. Judex debitâ scientiâ carens absolvi non debet, nisi se officio abdicet, vel nisi brevi tempore. Scientiam sufficientem acquirere possit & conetur: nam nulli licet officium, cujus munia obire nequit, suscipere vel retinere, præsertim cum damno vel periculo proximi. 3. Si judex ex imperitia magna malè judicet,

quamvis putet se rectè judicare, tenetur compensare totum damnum inde litigantibus obveniens, sive in substantia litis, sive in supervacaneis impensis: nam est causa injusta talis damni, quod est ei voluntarium saltem indirectè, nempe in ignorantia culpabili, exc. ult. *de injur.* ibi: *Si culpa tuâ datum est damnum, vel injuria irrogata, aut hac imperitiâ tuâ sive negligentia evenerunt, jure super his satisfacere te oportet: nec ignorantia te excusat, si scire debuisti ex facto tuo injuriam verisimiliter posse contingere vel jacturam.*

Resp. II. *Ex communi.* Ut judex rectè judicet, præter scientiam, debet 1. Habere jurisdictionem & auctoritatem in personas judicandas, & in causam: alioqui injuriam facit tum partibus, causæ illarum se ingerendo; tum legitimo Judici, ejus potestatem & officium usurpando: quæ usurpatione judicii ex communi æstimatione hominum est injuria gravis ex genere suo, cum per illam violetur & jus privatorum & auctoritas publica. Imò ejus sententia est irrita, cum careat potestate ad judicandum necessaria, cap. 4. *de Judic.* & cap. 4. *de Pœnit.*

Porro quatuor modis potest quis habere potestatem judicandi aliquem. 1. Ratione potestatis ordinariæ vel delegatæ. 2. Ex consensu partium, ut cum partes ex compromisso se alicui subjiciunt ut Judici, vel ut arbitro. 3. Ratione delicti in suo territorio patrati. 4. Ratione

Ratione rei de quâ contra possessorem causa movetur, ex c. ult. *de Foro compet.*

2. Tenetur iudex habere certitudinem saltem moralem in cognitione causæ alioquin imprudenter iudicaret; & teneretur ad restitutionem, si ex negligentia cognoscendi male iudicaret, ex c. ult. *de Injur. cit.*

3. Tenetur iudicare secundum leges, tum quoad modum procedendi, ordinem & formam iudicii, tum quoad sententiam ferendam & exequendam, ex c. 1. *de Constit.* & ex S. Ambros. in Psal. 118. Serm. 20. *Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, sed juxta leges & jura pronuntiat, scitis juris obtemperat, non indulget propriae voluntati: sicut audit, ita iudicat: & sicut se habet negotii natura, decernit. Obsequitur legibus, non adversatur: examinat causæ merita, non mutat, & ex Instit. de Officio iudic. ibi: ne aliter iudicet quam quod legibus, aut constitutionibus, aut moribus proditum est. Nam ad hoc constitutus est à Rep. vel Principe. Quare non potest quemquam condemnare inauditum & sine testibus. Clement. II. de sentent. & re iudic. nec uti potest scientia injustè & contra iuris ordinem parta, alioquin injuriam continuaret & auferet. Item nec potest secundum omnes condemnare eum, quem privatâ scientiâ scit esse nocentem, si iudicè non sit probatus reus. Quia non habet potestatem iudicandi nisi ut persona publica: ergo non potest iudicare, nisi secundum scientiam publi-*

eam, quæ habetur per testes, legitimaque instrumenta & acta.

4. Quando jus non est clarum, tenetur ferre sententiam secundum opinionem certò probabiliorem in quæstione tum juris tum facti: nam officium judicis est judicare secundum merita causæ, & sententiam quæ, inspectis allegationibus & probationibus, æquitati & juri conformior est: alioqui esset locus acceptio- ni personarum, contra scripturam & regul. 12. jur. in 6. *In judiciis non est acceptio personarum habenda.* Hinc Innoc. XI. damnavit hanc propo- sitionem. *Probabiliter judico judicem posse judicare juxta opinionem minus probabilem.* Quare ju- dex non potest ferre sententiam secundum judicium aliorum, si post diligentem & sinceram veritatis inquisitionem certus sit de ma- jore probabilitate suæ opinionis: nam tunc certus est de obligatione secundum illam ju- dicandi. *Nec in judicio, plurimorum acquiesces sententiæ, ut à vero devies.* Exod. 23. Quòd si opiniones sint æquè probabiles, & nullus ex litigantibus rem possideat, debet rem inter partes ex æquo dividere, vel ejus pretium, si dividi nequeat: nam judex non est Dominus rei, sed tenetur suum cuique jus tribuere se- cundum merita causæ: ergo cum uterque æ- quale jus habeat, debet res æqualiter eis di- stribui; aliàs esset acceptio personarum. Hinc Alex. VII. damnavit hanc propo- sitionem. *Quando li- tigantes habent pro se opiniones æquè probabiles, potest*

potest iudex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius præ alio.

Idem dic de quæstione facti, iudex enim tenetur causam adjudicare parti pro se habenti testimonia vel instrumenta, aliave argumenta probabiliora, cum jus probabilius reddant L. 21. ff. de testib. quòd si hæ probationes facti sint æquales, æquale jus fundant: ideòque æqualiter res est inter eos dividenda, si nemo eam possideat; alioqui possessori adjudicanda, cum in dubio & pari causa melior sit conditio possidentis. In causis verò criminalibus si utrimque appareat æqualis probabilitas, debet reo favere, ex Reg. 11. jur. in 6. Alioqui se exponeret periculo damnandi innocentem.

5. Tenetur lites celeriter expedire, cap. 2. de sent. & re judic. ibi: *Jurgantium controversias celeri sententiâ terminare, & æquitati convenit & rigori.* Nam partes habent jus, ut non sine justa causa differatur iudicium. Quare tenetur parti læsæ damna & impensas, quæ ex iniquâ dilatione sequuntur, compensare.

6. Debet habere rectam intentionem, scilicet justitiæ, ita ut nihil agat ex odio, invidia, aliove pravo fine: nam actio licet ex objecto bona, participat malitiam finis.

Ex dictis collige iudicem, qui in cognoscenda vel decidenda causa negligens, aut iniquus fuit, peccare mortaliter contra justitiam, & teneri ad resarcienda parti læsæ omnia damna, cum fuerit eorum causa injusta.

Q. 2.